

**REDACTIUNEA,**  
Administrațiunea și Tipografia  
Brașov, piața mare nr. 30.  
Scrisorile nefrancate nu se pri-  
mesc. — Manuscrisurile nu se  
retrăg.

**INSERATE**  
se primesc la Administrațiunea în  
Brașov și la următoarele:

**BIBLIOTECĂ de ANUNȚURI:**  
la Viena: la N. Duker Nachf.  
Nux. Augenthaler & Emeric Les-  
ner, Heinrich Schalek, A. Op-  
pelik Nachf., Anton Oppelik.  
la Budapesta: la A. V. Gold-  
berger, Ekstein Bernat, Iuliu  
Leopold (VII Erzsebet-körut).

**PREȚUL INSERȚIUNILOR:**  
o serie garmond pe o coloană  
10 bani pentru o publicare. —  
Publicări mai dese după tari-  
fă și învoială. — **RECLAME** pe  
pagina 8-a o serie 20 bani.

# GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXVI.

**„GAZETA“ iese în fiecare zi.**  
Abonamente pentru Austro-Ungaria:  
Pe un an 24 cor., pe șase luni  
12 cor., pe trei luni 6 cor.  
N-rii de Duminică 2 r., pe an  
PENTRU ROMÂNIA și străinătate:  
Pe un an 40 franco, pe șase  
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.  
N-rii de Duminică 8 franco.  
Se prenumeră la toate ofi-  
ciile poștale din țară și din  
afară și la d-nii colectorilor.  
Abonamentul pentru Brașov:  
Administrațiunea, Piața m. ara.  
Târgul Inului Nr. 30, etajiu  
I. Pe un an 20 cor., pe șase  
luni 10 cor., pe trei luni 5 cor.  
Cu dusul în casă: Pe un an  
24 cor., pe 6 luni 12 cor., pe trei  
luni 6 corone. — Un exemplar  
10 bani. — Atât abonamentele  
cât și inserțiunile sunt a se  
plăti înainte.

Nr. 32.

Brașov, Luni-Marți 11 (24) Februarie.

1903.

## Proiectele militare.

În noaptea de Joi spre Vineri camera deputaților din Viena a primit proiectele militare. Și le-a primit, se poate dice, în mod demonstrativ cu-o majoritate aprăpe de două treimi.

Nici una din partide n'a făcut încercarea de a împiedeca votarea acestor proiecte militare s'eu de a trăgăna discușiunea asupra lor. Ce e mai semnificativ, camera austriacă s'a grăbit a termina desbaterea legii, ce îngreuează în mod atât de simțitor sarcinile militare ale populațiunei, ținând ședința noaptea, și făcând votarea pe orele 3 dimineața, cu toate că nu era motiv pentru atâta urgență.

Trebuie să credem deci, că reprezentanții țerilor austriace au voit prin această procedere grăbită să desăvueze în mod demonstrativ purtarea opoziției din dieta ungară, care cu atâta vehemență luptă în contra amintitelor proiecte militare.

Succesul guvernului Koerber în cesiunea aceasta va contribui totodată a rehabilita parlamentul austriac înaintea opiniei publice, care deja îl credea incapabil ca să-și mai împlinescă cuseriositate problema sa de a satisface trebuințele neapărate ale statului.

Nu tot așa de neted decurge, precum scim, desbaterea nouelor proiecte militare în camera ungară. Aici opozițiunea luptă cu desfășurarea tuturor puterilor ei spre a trăgăna discușiunea și a sgudui pozițiunea guvernului, căci la o zădărnice totală a legii nici ea nu se gândesce în împrejurările de față. Și nu se poate nega, că, după cum a decurs desbaterea până acum, nu este eschis ca opozițiunea maghiară să-și ajungă scopul, reușind a sgudui poziția guvernului și eventual a aduce lucrurile chiar acolo, ca să fie disolvată dieta.

Pe când ministrul austriac al armatei teritoriale, contele Welsersheimb, a putut discuta și răspunde la obiect în totă liniștea, în decursul desbaterei asupra proiectelor militare, baronul Fejervary a fost constrins a purta o luptă desperată pentru a se apăra în contra atacurilor din ce în ce mai violente ale adepților partidelor opoziționale. Ministrul de honvedî Fejervary a răpostat la aceste atacuri cu același foc și estremii îi impută, că ar fi avut față cu ei o atitudine chiar provocătoare.

Este cu deosebire de remarcat, că în mijlocul acușăunilor, că guvernul servește numai unor scopuri streine, când cere votarea neschimbată a proiectelor militare și când combate postulatul estremilor din opozițiune de a se introduce în armata comună de pe teritoriul Ungariei limba maghiară ca limbă de serviciu, vorbitorii, cari au sărit în apărrarea proiectelor militare, vorbele lor având o greutate mai mare, au fost fiii răposăților bărbați de stat Andrassy și Tisza.

Scim, că contele Iuliu Andrassy, fiul și-a câștigat lauda și admirarea partidei guvernului și a provocat de altă parte mâhnirea și disprețul kosuthiștilor prin aceea, că a documentat, că organizația de adî a armatei comune cu limba ei de serviciu germană nu este ilegală, ci basată pe legea pactului dela 1867, apoi prin faptul, că a accentuat a fi un interes de frunte maghiar ca monarchia austro-ungară să rămână o putere militară de primul rang.

Acuma a venit și Ștefan Tisza-fiul, în ședința de Sâmbătă a camerei și desfășurând aceleași opiniiuni s'a alăturat la vorbirea contelui Andrassy, declarând, că accepțază fie-care cuvânt din ea.

Contele Francisc Tisza, care astfel s'a remarcat, că vrea să se țină și el de pulpana contelui Iuliu Andrassy, adî omul situațiunei, a mai vorbit în special și pe larg despre o temă predilectă a preținșilor „civilizatorii ai Orientului“. A desfășurat misiunea istorică a națiunei maghiare de a influența asupra destinelor statelor și popórelor din Balcani în sensul de a le apăra autonomia și independența, ceea ce este în interesul monarchiei, ca și în interesul Ungariei și pentru care scop monarchia are necesitate de-o armată puternică și unitară.

Aici cunoscutul propagator al spiritului „frățietății“ din Țările banchetelor vesele dela Arad, a atins o temă foarte delicată și de cea mai mare importanță interioară și esteriură, la care vom trebui să mai revenim în deosebi.

Vorbind adevă de neîncrederea ce domnesce la popórele din Balcani față cu Ungaria și de necesitatea de a se împrăștia această neîncredere, Tisza dîse, că acesta numai așa va succede, decât monarchia va dispune de-o armată impuitoare, prin care să-și câștige autoritate și influență în Balcani.

**Proiectul militar în Austria.** Ședința de Vineri a parlamentului austriac a durat până după mieșul nopții. Resultatul desbaterei lungi și pasionate a fost, că s'a primit cu majoritate și în a treia cetire proiectul militar. Viitorea ședința a camerei se va ține la 37 Februarie. Votarea proiectului e considerată în anumite părți, ca un răspuns la atacurile ce opoziția obstructionistă din dieta ungară le îndreptăză contra armatei. În privința aceasta a esistat mai mult s'eu mai puțin solidaritate între partide.

**Școle de stat.** Este sciut, că an de an ministrul Wlassics ridică școle nouă de

stat — adevă școle în care numai în limba maghiară se predă și numai limba maghiară se cultivă. În Septembrie 1903 se vor deschide nu mai puțin de 144 școle nouă de stat în 98 comune, dintre cari 28 sunt pur maghiare, ér 70 mixte. Se vor căpătu în aceste școli 256 dascăli, tot atâți apostoli ai faimósei „idei“. Planul cu înființarea acestor școle s'a dat mileniului. Atunci se hotărise ca să înființeze 1000. Până adî s'au înființat 724. Restul de 276, de o fi lumea în pace, are să se înființeze în viitor.

**O declarație a noului episcop din Arad.** Nou alesul episcop al diecezei Aradului a fost Țilele trecute la Budapesta unde s'a prezentat ministrilor Wlassics și Coloman Szell. Un diarist de la „Bud. Hirap“ a profitat de ocașie pentru a-l intervieva. Éta ce a declarat, între altele, noul episcop: „În vorbirea, ce am Ținut-o cu ocașia alegerii mele, am spus ce fel de program voi urma ca episcop. Imi voi servi patria și biserica cu deplină fidelitate și cu sincer devotament. Cred, că precum statul nu pôte să-și ajungă scopurile sale mari și nobile fără de conlucarea bisericelor, tot așa nici bisericile nu vor puté satisface interesele lor, decât ignorăz punctele de vedere ale statului. Cred și sunt convins, că voi puté aduce servicii bisericei mele mai cu succes, decât voi servi și patriei.... Sciți, că raporturile învățămăntului nostru poporal nu sunt mulțumitoare. Imi voi da silnța, ca biserica noastră să întrebuinteze în sfera autonomiei sale toate mijlócele, prin cari s'ar puté ajuta. Decă mijlócele n'ar fi suficiente, vom apela și la ajutorul de stat. Astfel, domnului meu, se întălnesce interesul bine priceput al bisericei cu cel al statului... Situația economică a poporului nostru încă a apucat pe povârniș. Biserica este datore a veni în ajutorul poporului. Acesta însă n'o pôte face fără de a fi în armonie cu statul“....

## FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

### Arme otrăvite.

(Ptomaine. — Alcaloizi. — Picrozi. — Acid sulfuric.)  
— De G. Todica. —

Fost-a odată și nu tocmai de demult, ba la dreptul vorbind, abia de câți-va ani. Gróza de microbi își ajunsesse culmea; bacteriologii își ajunseseră și dênșii apogeu mării. Lumea credea, că pretutindeni, unde ajung bacili teribili ai colerei, ciumei, frigurilor galbene și-ai altor flageluri microbiene — pretutindeni se respândesce numai decât și maladiile sus înșirate. Atunci éta, că răsare pe orisonul politic și militar al Europei un strașnic anonim, propunând din incidentul micilor resbele ce tocmai atunci le purta Rusia cu țerile din Asia centrală — un mijloc de atac cu totul conform spiritului acelor Țile. Planul, ce propunea strașnicul anonim, era scurt și precis: decât Rușii vreau să ia cu asalt o redută, n'au decât să arunce cu tunurile bucăți de cadavre succombate în coleră s'eu în ciumă. Peste cetele de dușmani să năpustesce în acest mod un flagel mai te-

ribil decât glóntele de plumb, un flagel pe care nu-l pot combate nici obusurile, nici armele de fier ale strategiei moderne.

După esperiențele bacteriologice continuate de atunci și până în Țilele noastre, adî nu mai judecăm lucrul atât de sinistru. Scim cu totă siguranța, că planul cel năprasnic al impetuosului anonim nu ar avé succesele dorite. Pretutindeni, unde dispoșiția individuală și locală, nu favorisază respândirea bólei microbiene, nu va fi nici rezultatul final, secerișul victimilor, prea abundent, restringându-se infecția asupra unui număr mărginit de indiviși.

Dér, la urma urmelor, nici partea strategică a planului nu este nouă. Nil novi sub sole! Ori cât de adenc privim în negura vremilor trecute, ómenii de multe-ori s'au folosit în luptele purtate cu fiarele și îndeosebi în luptele purtate cu semenii s'ei, de arme pestifere, s'eu de arme otrăvite. Istoria militară a evului vechi, a evului de mijloc oferă exemple numeroșe, că beligeranții aruncau cu baliste și catapulte cadavre succombate în ciumă s'eu în coleră.

De arme otrăvite așim povestindu-se deja în Odyssea. Eroul simpatic al

lui Homer și-a otrăvit virful săgeților cu sucuri de plante, — ér despre feciorul s'eu, Telemach, ne spune tradiția, că a murit de rana provenită de la o săgétă otrăvită. Și mai pregnant este ciclul de mituri, ce planau în jurul figurei lui Hercule. Să ne aducem aminte de săgețile înveninate și de cămasa lui Nessus.

Săgeți otrăvite, a căror efect letal prin înmulțirea microbilor fabricanți de otrăvuri este nediscutabil, pregătau deja — după spusele lui Herodot — Schiși. Omorau șerpî veninoși, lăsându-i să putredesca în amestec cu sânge uman și în în genere sângele animalic și uman îl folosiau exclusiv în stare putrescentă, va să dîcă în deplina putere a veninului fabricat de microbi (ptomaine).

Cât de întrebuintate sunt și astăzi armele otrăvite, ne dovedesce ori-ce privire fugitivă în colecțiile etnografice. Dintre toate otrăvile vegetale, cea mai faimóasă este cu drept cuvânt *upasul*. *Upas* este extracțiunea aposă a rădăcinei unui arbust din Java și Borneo (Strychnas Tienté), și conține în părți esențiale strichinina, și anume într-o modifiacție specială, care

omóră foarte repede între convulsiunile cunoscută ale strichinei.

Cu totul deosebit de acest *Upas* este *Anciar-Upas*, produsul unui arbore din Japonia, otravă, care își manifestă efectul deja în atingere cu pielea. Omóră ómeni și vite în timp foarte scurt și a dat ansă la mituri și povești despre arbori veninoși, cari deja prin simple emanațiuni aburóse omóră ființele, cari se adăpostesc sub frunșul lor. Alte otrăvuri vegetale pentru săgeți sunt: *ticuna* Indianilor din valea Amazonului; *quabainul* extras din specii de apocynae la Africanii orientali; otrava *kombi* din o specie de strophantus la Negrii de lângă lacul Nyassa; otrava *Hotemtoților* și *Bușumanilor*, estrasă din diferite specii de ierba lupului (Wolfsmilcharten) și otrava *echusa* a Ovambilor.

Cea mai cunoscută este însă otrava *Curare* a locuitorilor băștinași sud-americani, otravă, care se espórtă și ca articol de comerț în Europa, și aici se întrebuintează de multe-ori în medicină la bólele nervóse, dér în special la mii și Țeci de mii de vivisecțiuni, ca un mijloc esecient de paralisare. Provenind din o specie de strychnos, ea conține un alcaloid, cu-

**Isprăvile arhiepiscopului catolic Hornstein.** Diarele opoziționale din București aduc amănunte interesante despre isprăvile arhiepiscopului latin *Hornstein* din Bucuresci. După numitele diare Hornstein s'a decis a alimenta o vie propagandă maghiară în România. Etă d. e. ce scrie „Téra“:

„Ca prim gaj dat maghiarismului, Monseniorul Hornstein *suprimă învățământul limbei române la Seminarul catolic din Bucuresci, substituindu-i limba ungară.* În luna Iunie anul trecut, arhiepiscopul Hornstein a cumpărat pe suma de 57,888 lei, luând sarcinile creditului pe seama lui, nise case din strada Polonă nr. 25 aparținând d-nei veduve Rosetti. Neavând avere personală, Monseniorul catolic nu ar fi putut plăti o asemenea sumă din punga lui. A putut s'o facă cu ajutorul societății maghiare Sf. Ladislau. Aceste case au fost imediat transformate în școlă ungară cu autorizarea actualului guvern român...“

**Situația în Balcani.**

În consiliul de miniștri ținut la Eliseu, sub președinția d-lui *Loubet*, ministrul afacerilor străine *Delcassé* a comunicat, că a transmis Marți ambasadorului francez de la Constantinopol, d-l Constant, instrucțiunile necesare, recomandându-i de a stăruie cu hotărâre, pe lângă Pórtă, pentru ca acesta să adopte și să aplice în Macedonia proiectul de reforme, alcătuit de Austro-Ungaria și Rusia.

Demersul reprezentanților puterilor la Sultan n'a făcut mare impresie. Declarațiile reprezentanților Germaniei, Franței și Italiei, că sprijină cu energie programul austro-rus, departe de a avea efect o încetare a pregătirilor de război, din potrivă a hotărât guvernul otoman să continue cu aceste pregătiri.

Ast-fel s'au luat acum măsuri, ca și C. F. O. să fie gata pentru transportarea trupelor. Serviciul telegrafic de asemenea s'a organizat peste tot ca pentru timp de război.

Comandanții trupelor de represiune internă au primit ordine să grăbescă cu stăruire bandelor, și comandanții s'au pus pe lucru cu așa energie și desfășurare de forțe, încât populațiile revoluționare sunt înspăimântate.

În Anglia unde s'a păstrat o atitudine mai rezervată, cercurile politice cred, că este imposibil să se restabilească ordinea în Macedonia pe cale pacifică.

Din Sevastopol se comunică diarul „Standard“, că aci se grămădesc cu totă

graba o mare mulțime de material de război, gata spre a fi imediat imbarcat. Se dice, că în cazul unei ciocniri ruso-turcă, escadra rusă din Marea-Négră va demonstra la intrarea în Bosfor, pe când în același timp o armată rusă va debarca în porturile din Burgas și Varna.

Mai mulți deputați, aparținând minorității, au atacat în Söbranie guvernul pentru măsurile luate contra comitetelor macedonene. Partidele din opoziție fac capital politic din măsurile acestea. Numai democrații tineri recunosc motivele estra-ordinare, cari au îndemnat pe guvern să recurgă la aceste măsuri. Ei doresc însă, ca guvernul să nu persiste în hotărârea de a disolva comitetele, ci numai stabilirea activității lor în limitele societăților de binefacere.

Din sursă diplomatică autorizată, se anunță, că între Pórtă și guvernul din Atena se urmărește tratări, în vederea unui război în Orient.

Propunerile au fost făcute de Turcia. E vorba de încheierea unei alianțe greco-turcă, contra unui atac armat al Bulgariei.

Pórtă s'ar mulțumi chiar numai cu asigurarea unei atitudini neutre din partea Greciei.

În schimbul acestui concurs, Turcia e gata să consimtă la anexarea Cretei.

„*Nowoje Wremja*“, mare diar oficial din Petersburg, vorbește în termeni semnificativi de numirea amiralului Skrydlow ca comandant suprem al flotei ruse din Marea-Négră. Diarul rusesc, cu această ocazie, stăruie asupra succeselor amiralului, în demonstrațiunile navale din apele Chinei, pe vremea agitațiunii boxere.

Lucrul are importanța lui deosebită. „*Nowoje Wremja*“, cu totă rigorea cenzurii moscovite, a pus punctul pe i, lăsând să se înțeleagă, că prezența amiralului Skrydlow la comandamentul flotei din Marea-Négră înseamnă, că Rusia e hotărâtă să deschidă din toate părțile, focul asupra Turciei.

Cu ocazia discuțiunii din „*Reichsrath*“ asupra proiectului de lege pentru mărirea contingentului militar, contele *Welsersheimb*, ministrul apărării țării, a spus, că armata nu servește numai interesele dinastice. „Votați acest proiect de lege pentru binele monarhiei, care are trebuință de-o bună și puternică armată“.

O depeșă din *Sofia* spune, că guvernul a depus, în Söbranie, un proiect pen-

tru un credit de 200,000 franci în vederea întăririi frontierei.

*Stefan Mihailovszky*, intervievat la *Sofia*, a declarat, că disolvarea comitetelor macedonene și arestarea capilor, nu va împiedeca izbucnirea revoluțiunii în Macedonia. Revoluțiunea e pregătită de mult și nu mai e indispensabil prezența șefilor.

„*Daily News*“ afirmă, după informații sigure, că *Sarajoff* a fost favorizat în fuga sa din *Sofia* de însuși guvernul bulgar. Numai ast-fel șeful ocult al bandelor n'a putut fi arestat.

**Demonstrație contra proiectelor militare.**

Seim că Sâmbătă a sosit în Buda-pesta o deputațiune de peste o sută de membrii, ca să prezenteze presidentului dietei un protest al cetățenilor din *Félegyhaza* contra proiectelor militare. Deputațiunii i-s'a făcut o primire splendidă. La gara din Budapesta a fost întâmpinată de o mare mulțime de omeni, între cari și tinerimea universitară, în numele căreia studentul în drept *Hoffmann Otto* a ținut un discurs. S'au ținut și alte discursuri.

De la gară convoiul a plecat în oraș, cântând „*Himnul*“ și „*Ne sirj, ne sirj Kossuth Lajos*“. S'au auzit apoi strigări de: „*Trăiescă armata independentă maghiară*“, „*Abzug Fejervary*“, „*Eljen Zichy!*“ ș. a. Masa de pop — căci se adunară mulți pe stradă — începuseră să cânte:

„*Szaz svarczgelb egy sorba  
Menek a pokalba  
Fejervary elö'  
Ördögnek sem kell ö  
Eljen Zich Jenö*“

Un cântec de pe vremea lui *Rakoczy*, însă parodisat.

Când convoiul a ajuns dinaintea camerei, grupul deputațiunii se separă, și însoțit de deputați s'a dus la palatul dietei. Aici conducătorul deputațiunii *Toth Emeric* a predat contelui *Apponyi*, presidentul dietei, protestul cetățenilor din *Félegyhaza*. Contele *Apponyi* răspundând a spus că va preda dietei petiția.

La amiazi s'a dat un mare banchet în onoarea deputațiunii. S'au ținut toaste late și umflate.

**Conflictul între guvernul francez și între Vatican.**

Ministrul președinte *Combes* s'a camstricat cu partidul socialist și radical republican prin cunoscuta sa declarație din camera franceză. El a căzut tot-odată în disgrăția puternicilor Evrei și francma-

soni, fără de cari ați în Franța nu se mai poate governa. Nu le-a fost suficientă declarația ulterioară, prin care *Combes* se încercă a atenua efectul primei declarații. I-se cer alte dovezi mai radicale. Și *Combes* a găsit un mijloc. A numit trei episcopi fără să mai întrebe înainte de numire la Vatican, decât episcopii respectivi sunt sau nu agreeți?

Papa le-a dat cu toate acestea bula de investitură, însă ce să vezi? *Combes* și în bulă a găsit un nod în papură. Bula avea adevărat textul: Republica *nobis* nominavit, adevărat republica ni-a numit. *Combes* a protestat contra cuvântului *nobis*, considerându-l ca jionitor suveranității republicei. „Republica nu numește episcopi pentru altceva (*nobis*=Papei) ci pentru sine însăși. Bula de investitură a Papei este numai o formalitate,“ dișe *Combes*.

Diarul „*Figaro*“ spune, că asemenea conflicte s'au mai ivit între guvernul francez și vatican și mai înainte. S'a întâmplat și altă-dată că episcopii numiți de guvern, nu și-au putut ocupa scaunul din cauza că trei papi de-arândul au refuzat a-i întâri. Când numărul episcopilor s'a urcat la 35 regele n'a avut încontro și a cedat.

În ce privește pe „*nobis*“, acest cuvânt a fost întrebuițat, după cum spune *Débats* de la 1803 fără nici o împotrivire în toate bulele.

La 1871 Decembrie însă s'a întâmplat, că bula prin care se instituia episcopul de *Quimper* conținea textul: „*Te nobis ad hoc per suas patentes litteras praesentaverit*“. Guvernul a protestat. — Cancelaria romană a schimbat cuvântul praesentare cu *nominare* a lăsat însă pe *nobis*.

La numirea episcopului de *Saint-Denis* (Mai 1872); comisiunea provizorie care atunci ținea locul consiliului de stat, s'a neliniștit erăși de *nobis*. După mai multe schimbări de note urmate între guvern și Vatican, guvernul a dat un decret în care admite întrebuițarea lui *nobis*, declară însă, că acel cuvânt nu alterează întru nimic dreptul de liberă dispoziție a republicei.

**Împăratul Wilhelm și revelațiunea creștină.**

Profesorul *Delitzsch*, un cunoscut arhiolog biblic, ținuse nise conferențe despre cari s'au scris multe prin toate diarele sub titlul „*Babel und Bibel*“ (babilonia și biblia). Profesorul *Delitzsch* în a doua sa conferență a întrebuițat un ton polemic contra acelor, cari susțin revelațiunea divină, pe care *Delitzsch* o tăgăduiesce, sau mai bine o reduce la lucruri istorice curat omenesce. Diarul „*Grenzboten*“ din Lipsca publică în ultimul său număr un

*rarina*, care nu provocă convulsii, d'er omără nervii motorici (centrifugali), în vreme ce nervii sensitivi (centripetali) îi lasă neatinși. Cel intoxicat de curare rămâne conscient până aproape în momentul morții și succombă în amorțirea mușchilor de la piept și în încetarea respirației.

Întrebuițarea de otrăvuri vegetale pentru ungerea vârfurilor săgeții era binevenită pentru poporele vânătoare, când țintiau după fiare sălbate. Mărtea urma inevitabil după o rănire cât de ușoară.

Săgețile înveninate erau tot atât de binevenite și în luptele cu omenii. Sălbaticului crud i-se părea mai domol, decât dușmanul era atins de un venin mai puțin energetic, d'er tot atât de sigur. Spre acest scop a descoperit, mii de ani înaintea bacteriologiei noastre, otrăvurile microbiene ale putrefacțiilor, a căror sucuri infernale le combinău cu otrăvuri vegetale pentru a-le potența efectul. Când Indianul din Guiana întrebuițază curara pentru luptă, el o amestecă cu venin cadaveric din șerp și furnică veninoasă, care și în stare uscată rămâne cu efect o serie întregă de ani. Alți sălbatici își prepară otrăvurile pentru săgeți din amestecul

unor plante toxice și bureți cu otrăvuri cadaverice, obținute din scorpii, miriapode, furnică galbene, brósce, tarantele, șerp etc. în toate combinațiile posibile, câte odată prin proceduri extrem de grețose.

De când se întrebuițază armele otrăvite?

Din copilăria n'emului omenesc. În lupta cu fiarele pădurilor omul se putea apăra numai cu arme perfide.

Inventarea prafului de pușcă a restrins întrebuițarea săgeților veninoase, d'er Europeanii luminați sciau maniera preparațiunii acestora, și nu se sfiau de a-le întrebuița în toate cazurile, când gelosia, orgoliul și intriga deslănțuiau patimile. Don-Juanii și grisetele nu erau scrupuloși în alegerea mijloacelor de combatere. Multele legende de otrăviri misterioase au tot-deuna un fond real. Cămașa lui *Nessus* își află demnă imitație în mănșile împregnate — probabil — cu otrăvă, pe cari fâimosa contesă *Casel* le-a dăruit unei tinere domnișore de curte, temându-se, ca să nu-i devină rivală periculoasă. Domnișora a repausat peste câte-va zile de mărte gróznică și neexplicabilă.

Astăzi, devenit am ore mai blândi, mai miloși, mai umani?

Nu pré.  
Sub planul sfânt de înfrățire  
Domnesce ura bestială,  
Tot omul e vrășmaș la pândă,  
Tótă cruđimea e o fală.  
(Vlăhuță).

Aparatele distructive țin pas cu invențiunile științifice, deși nimeni nu e atât de pacinic, ca tocmai inventatorul. Bietul inventator nu caută decât adevărul, domnul „cocoș, consciu de onórea sa“ aplică același procedeu pentru a toca adevărul în cap.

Dinamita, pe cât servește la spargerea de stânci îndărătnice, pe atât servește și la spargeri de adăpostiri pacinice: după-cum agentul manipulator e un *Lesseps*, sau un *Herostrot*. Întrebuițarea de arme otrăvite e sever oprită prin dreptul internațional al ginților, d'er în vreme de război cine controlază amănunțit felul armelor? N'au întrebuițat ore Englesii, în ultimul război cu *Burii*, obuzuri cu picrați [acid picric = trinitrofenol, C<sub>6</sub> H<sub>2</sub> (N O<sub>2</sub> O<sub>3</sub> H în diferitele sale combinații: ca picrat de potasiu, picrat de stronțiu etc)?

Așa se dice. Englesii, în fața acestor învinuiri, se spală pe mâni, ca *Pilat*,

d'er tocmai această scousă, îi acuză și mai crâncen.

Zădarnic! — Lupta se ntețese,  
Și nu-i alegere de armă,  
Sub pumnul grosolan al forței  
Dreptatea celui slab se sfarmă.

Durerile vin tot mai multe,  
Mai mari și mai adênc simțite:  
De unde sapi lumina, curge  
Un întunec, ce te înghite!  
(Vlăhuță).

Orgoliul, ambiția orbă, trufia, susțin încă în tălpi o sumă însemnată de obiceiuri leit-poleite sălbate: începând de la duel și terminând cu becnicile opintiri după titluri. Gelosia, acest sentiment omnesc-dobitocesc, în pornirile sale înversurate, recurge forțe de la magazia prafului de pușcă și a otrăvurilor de diferite specii. Vorba lui *Caragiale*. („*D'ale Carnavalului*“, I, 9).

*Mița*. Veđi tu sticluța asta? (scóte din buzunar o sticluță și i-o arată).

*Nae*. Ei, ce?

*Mița*. Scii ce are înăuntru?

*Nae*. Cernelă...

*Mița*. Nu cernelă, neică... vitrion englezesc!

*Nae*. (Dându-se înapoi). Vitrion? Ești nebună?



autograf al împăratului, în care își precizează punctul său de vedere față cu a doua conferință a lui Delitzsch și ajunge la următoarele concluziuni:

a) *Cred într'unul Dumnezeu.*

b) Noi omenii, avem nevoie, spre a-l face cunoscut de o formă, mai ales pentru copiii noștri.

c) Acastă formă a fost până acuma testamentul vechi, în felul cum ni s'a transmis. Forma acosta, cercetându-se inscripțiile și săpăturile, de sigur se va schimba în mod esențial, asta nu împoartă. Și nu împoartă nici aceea, că prin acosta se pierde mult din nimbul poporului ales. Simburele și conținutul rămâne același: *Dumnezeu și lucrarea lui.* Nici odată religiunea n'a fost rezultatul științei, ci efluxul inimii și al existenței omului din contactul său cu Dumnezeu.

Împăratul mai spune, că regretă că profesorul *Delitzsch* a părăsit punctul de vedere al istoricului și asyriologului sever și a ajuns la nisce hipotese religioase nebulose și hasardate, față cu cari el împăratul, se află pe un teren cu desăvîrșire opus. Împăratul își esplică părerea sale asupra doctrinei revelației: Dumnezeu se relevă istoricesc în spiritele luminate, cum a fost d. e. Wilhelm cel mare, ér în privința religiei: în profeti și în Christos, care este *Dumnezeu în chip omenesc*, ceea ce *Delitzsch* din nenorocire nu recunoșce.

## SCIRILE DILEI.

— 107(23) Februarie.

**Trei ierarhi.** Cetim în „Unirea” din Blăși: Diua patronilor gimnasiului nostru a fost sêrbată și anul acesta cu splendoră din trecut. La ședința festivă, ținută Joi după liturgie, celebrată de directorul Iosif Hossu asistat de profesorii de la institutele de învățământ, — a luat parte un public numeros și distins în frunte cu Escel. Sa Metropolitul, R-smii canonicii Mateiu, Dr. Hossu, Dr. Szmiłski, Uilacan și Dr. Marcu, profesorii de la institutele de învățământ și alții. Programa ședinței a fost următoarea: 1) Marș, orchestra gimnasială. 2) „Patronii noștri” elogiul S-lor Trei ierarhi, de Aurel Esca, secretarul societății. 3) „Imnul studentesc”, de E. Wachmann, corul gimn. 4) Blăstămul trădării”, de G. Coșbuc, declam. de Aurel Dobrescu, stud. cl. VIII. 5) „Hitehagyoti”, de Kemenes F., declamată de Iuliu Hățeganu, stud. cl. VII. 6) Uvertura la balada „Erculean” de Iacob Mureșianu 7) Marcellus, din Vergil. Aen. VI decl. de Alesandru Rus, stud. cl. VIII. 8) *Ανδρομάχη γόος*, din Iliadă cant. XXII. decl. de Va-

*Mița.* Da, vitriol. Ți-e frică?

*Nae.* Firesce, că mi-e frică, na!

*Mița.* Pentru-ce, decă te scii curat?

*Nae.* Pentru-că tu nu scii ce e vitriolul.

*Mița.* Ba da, e un fel de metal.

*Nae.* Nu scii ce pôte face?

*Mița.* Ba da, pârlisce, neică; arde, bibicue, momentan tot, tot și mai ales ochii!

Observarea dramaturgului e fixată din viața reală. În toate orașele capitale și necapitale, cronica scandalosă a dîlelor e des întretesută de episoade picante ale gelosiei și amorului dobitoicesc, în cari nu odată otrăvurilor li-se vine actul din urmă, cu deosebire decă eroina sêu eroul sunt tipuri criminale, cam în felul celor remarcate de Lombroso. Insu-și scriitorul acestor șire scie un cas eclatant petrecut abia de câțiva ani în Bucuresci, a cărui scenerie și acțiune întrec pe departe sceneria și acțiunea, înfățișate de Caragiale, arma fiind tot acidul sulfuric (vitriol sêu vitriol, cum îl dice Mița d-lui Caragiale). Când —

S'arunc a patimilor valuri

Din șubredale stăvilare:

Peste puberea de pravil

Domnesce ôrba nverșunare.

(Vlăhuța).

silie Fulicea, stud. cl. VIII. 9) „Doi cu doi”, de Iacobits, corul gimn. 10) „Die Kreuttschau” de Ad. von Chamisso, decl. de Iuliu Hossu, stud. cl. VII. 11) Marș final, orchestra gimnasială. Singuraticile puncte au fost executate precis și bine. La sfârșit Esc. Sa Metropolitul Victor, lăudând pe studenți, pentru felul cum onorează pe patronii gimnasiului, îi îndemnă sê-i urmeze ca pilde strălucite. Sêra a urmat în sala de gimnastică tradiționalul bal.

**Un bărbat fruntaș sas** a repausat dîlele acestea aici în Brașov. Acesta e Dr. *Eugen de Trauschenfels*, consilier al Curții, consilier în pensiuie al consistorului, superior c. r. și decorat cu mai multe ordine. El și-a dat sufletul în ziua de 20 Februarie și a fost înmormântat în ziua de 22 Februarie a. c. în cimiterul evangelic din Brașov. Repausatul era în etate de 70 ani. Îl jelesce vêduva Sofia n. Schmidt.

„Consumul”, societate comercială în Blăși, ș'a ținut Sâmbăta trecută a XI-a adunare generală. În raportul direcțiunii se arată, că și anul acesta bilanțul se încheie c'un deficit de aproape 4000 cor. respective de 13 mii cu cel din anul trecut. „Unirea” spune, că era o formală bandă, care de ani făcea în prăvălie cele mai mari malversațiuni, aducând institutul în incurcături.

**Respingere de indigenat.** Senatul român a respins Vineri un al doilea indigenat de Evreu, pe acel al lui Avram Solomon. Cu o di mai înainte, maturul corp respinsese pe acel al lui Dr. Lustgarten, care fusese deja votat de Cameră.

**Arestări în Berlin.** O telegramă din Berlin anunță arestarea comisionarului *Kowo*, complicele avocatului-samsar *Liebling* la încercarea de șantaj contra Statului român și a lui Disconto-Gesellschaft în afacerea titlurilor de rentă română. Se scie că îndată ce a luat cunoștință de memoriul parchetului din Bucuresci, parchetul din Berlin a lansat mandate de arestare contra celor doi escroci. *Liebling* a putut fi arestat Vinerea trecută; *Kowo* însă prindend de veste, dispărû. Eri la interval de opt dîle, *Kowo* a putut fi găsit și arestat.

**O caprioră hôtă.** Dîlele acestea Pavel *Todea* din Agoștin mergea din Miclușa spre casă. Pe Oltul înghețat *Todea* zăresce o căprioră, care se tot încerca să mîrgă mai departe și nu puté, căci ghiata era din cale afară lucie. Biata căprioră tot mereu cădea. Pavel vêdend căpriora și-a dis: uite ce vênat eftin și s'a dus să prindă căpriora. Ca să fie mai ușor și-a descins șerparul și l'a încins pe lângă gâtul căpriorei. După ce l'a scos-o la mal, căpriora simțind pămînt sub piciorle ei s'a încercat să scape. *Todea* nu o lăsa. Luptându-se așa unul cu altul, căpriora îl calcă pe *Todea* pe noițe. *Todea* cade la pămînt, ér capra fuge în pădure cu șerpar cu tot. În șerpar erau 180 corône...

## O carte politică maghiară.

(4) — Fine. —

Autorul se ocupă aici cu activitatea „unei fracțiuni mici” din România grupată în jurul „*Ligei Culturale*”, care „a luat în mână nisce arme cu cari nu numai că se vor rani pe sine însși, dîr își primejduiesc chiar viața și își sapă mormântul propriei lor patrii”. Își exprimă însă speranța, că după mórtea lui Vasile *Urechia*, întemeietorul și sufletul acelei mișcări, activitatea „estremilor” va da îndêrêt.

Ținta așa dișilor extremi, respective a „*Ligei culturale*” autorul crede, că ar fi țintă politică și ar fi îndreptată contra Ungariei. Eță ce dice d-l *Lakos*:

„Sê aruncăm o privire împrejur și sê vedem, ce vor ei?”

Ei nu vor nici mai mult, nici mai puțin, decăt să dobîndescă pentru România: Transilvania cu comitatele vecine până la Tisa, Banatul timișan până la Murêș și sê alcătuescă astfel Dacia mare, adecă România unită (??)

„Idea, deși cam îndrăznêță, e frumoasă și ideală. Dêr cum cred extremii români, că o vor puté realiza?”

„Din propriile lor puteri de sigur nu. Prin urmare cu ajutor străin.

„E de prisos sê o spunem, că acea putere streină, care promite marea cu sarea și care alêrgă sê mântuie și sê libereze tôte popórele asuprite (afară de Buri și de proprii sêi fii) este — generôsa Rusie.

„În adevêr consternația noastră e mare (!) când vedem că în generația actuală a României, care trebuie sê cunoșcă purtarea ingrată a Rusiei față cu România înainte de asta cu un sfert de secol, se mai află un singur patriot adevêrat român, care sê aibă simpatii pentru Rusia și care sê încere în promisiunile ei.”

Spre a ilustra ingratitudinea Rusiei față cu România la 1878, autorul citeză un pasagiu din cartea sa „Reamintiri asupra Turciei”, în care se arată îngâmfarea Rusiei în cursul rêsboiului și nerecunoștința ei după rêsboi. Apoi continuă:

„Decă prin urmare Rusia a rêsplătit în așa chip serviciile neprețuite ce i-le-a adus România, întrebăm: Ce s'ar întempla în cazul, când nu România ar ajuta pe Rusia, ci din contră Rusia ar ajuta pe România în ajungerea vr'unui scop, cum îl contemplăm de pildă extremii?”

„Prin urmare eventuala realizare a planului adevêrat îndrăsnêț, dêr frumos și ideal, ar fi echivalentă cu ștergerea regatului român de pe harta Europei și înlocuirea lui cu Slavia cea mare...”

D-l *Lakos* îi împarte pe așa numiții extremi în douê clase: 1) aceia, cari sunt aderenții unei idei din convingere și 2) a doua clasă mult mai numărôșă, cari urmăresce folôse materiale și stă în serviciul Rusiei (?)

Autorul dă sfaturi cum ar trebui sê procedeze guvernul față cu unii și față cu alții. Laudă înțelepciunea guvernului actual atît în măsurile interne, cât și în măsurile luate în politica esternă. Nu aprobă însă din măsurile interne douê 1) Că a redus pensia ofițerilor și 2) că a luat măsuri contra rassei semite.

România, urmêz d-nul *Lakos*, este slabă față cu curentul slav. Și nu numai interesul ei, dêr și interesul Austro-Ungariei, Germaniei și chiar a Angliei ar fi, ca România sê fie tare și sê i-se păstreze nu numai integritatea, dêr sê i-se restituie vechile hotare până la *Nistru*.

Austro-Ungaria, Germania, Turcia, Anglia și pôte și Italia ar puté ușor cadé de acord, sê se ia măsuri și garanții de precauțiune, ca independența României sê fie scutită de influența rusesci, bunôră, cum e scutită *Elveția*.

Și ca sê nu fie scutirea acosta iluzorică, numitele puteri ar trebui sê exerciteze un control sever, sê nu se repete cazul întemplat de curênd cu locotenent-colonelul rus *Leontinovic*, atașat militar în Bucuresci, care nu plătise chirie de mai mulți ani. Pentru datoria acosta și pentru alte datorii, când portării s'au încercat sê pună sechestru, el a protestat invocând motivul, că locuința sa este extrateritorială. În loc sê i-se dea însă satisfacție României, sub presiunea din Petersburg, *Leontinovic* a fost decorat cu crucea de cavaler a „Corônei României” (?)

Din tôte acestea rezultă, după părerea autorului, că puterile ar trebui sê garanteze neutralitatea României. Acesta ar fi singurul mijloc, prin care s'ar preveni o catastrofă, ce amenință din partea „Chestiunei Orientale” și în legătură cu acosta s'ar pune zăgaz realizării ideii slave.

## Stări deplorabile.

Bicaz, 25 Ian. 1903.

*Onorate d-le Redactor!* Eri s'a întemplat în comuna noastră alegerea oficialilor comunali pe un nou period de trei ani, cu care ocaziune a trebuit sê vedem și de astă-dată, cum sê violêză legea, cum este călcat în piciorle unicul drept la care mai ține și bietul popor român, adecă dreptul de alegere. A trebuit sê constatăm mai încolo și de astă-dată, precum de nenumêrate-ori am constatat, cum o parte din preoții noștri uitându-și de chemarea lor cea preasfântă, conduc turma

încredințată lor pe căi rêtăcite și în loc de a alimenta sêu nutri simfêmântul național în aceste dîle de restriste, îl sufocă sêu chiar înădușe, și astfel nimicesc interesele proprii ale poporului.

În comuna noastră de 6200 locuitori români deja de decenii ni-se impune din partea solgăbirului, sprijinit de unii renegați, primar armean, casier poleac și subnotar sêcui, cari nu numai că sunt străini de tot ce e românesc, ci în special ei sunt chemați — după șoviniști — a reprezenta elementul maghiar între Români.

E lucru trist, că împrejurările aceaste de mare însemnătate nu jienesc inteligența noastră și în special pe preoții noștri, ci din contră, cea mai mare parte din ei se arată mulțumiți. Ôre conștiința ce dice la tôte acestea, cu ce este momit acel judecător drept? De sigur cu interesele lor private, cari sunt de multe feluri.

Înainte alegerii acesteia deja cu sêptemâni s'au început corteșirile obicnuite printre cei de altă limbă. Așa d-l preot *Demetriu Drăgan* a mers cu *Miklós Lukács* și cu *Csátó Iozef*, primul candidat de primar, al doilea de sub-notar, chiar și pe la crișme, unde mai mulți se adună ca la sf. biserică, ca pe lângă vin și rachiu mai mulți partizani sê câștigue preferiților lui față de alți candidați români cu mult mai demni. Măcar sfinția sa s'a putut convinge despre sentimentul ce-l pórta cei străini față de poporul român și de conducătorii aceluia, când mai ani trecuți a fost arătat la forul judecătoresc civil de cătră un crișmar ungar, că cu ocaziunea unei petreceri în prea cinstita crășma lui, d-l părinte ar fi insultat statul maghiar, causându-i prin acosta multe spese, neplăceri, ba chiar și necinste. D-l preot *Pompei Butnariu* apoi a făcut tot așa la unicul sêu pretin sincer *Nagy Gyula*, crișmar, față de care sfinția sa arată un deosebit afect. Și ôre pentru-ce? Pentru-că nu e nici de religiunea sfinției sale, ci e ungar reformat, pórta simfêminte, străine pentru poporul român și pentru conducătorii aceluia, cum s'a vêdut din procedura lui mai sus amintită față de părintele *Drăgan*? Un al patrulea cas sê retace. Cu acesta împreună s'a luptat d-l părinte din rêsputeri, ca nu numai sê rămână limbele străine în fruntea poporului român, ci că și acei Români, cari — grație poporului, care tot mai are puțină conștiință nenimicită — s'au încumetat a ocupa vre-un post mai mic, sê fie degradați și în locul lor sê ajungă alții străini, mai cu sêmă la postul de sub-primar vecinul sêu *Wivirszki Iozsef*, poleac.

Apoi ce ceilalți domni preoți *Simion* și *Iuon Cotta* — afară de *Aurel Rațiu*, care în secret tot pre străini i-a protejat — de astă-dată au arătat puțin simț de naționalitate, sê pôte atribui numai interesului lor privat, avênd adecă aspiranți la ceva posturi, rude de ale lor. Apoi avem între alții un proprietar cu numele *Tóder Timariu*, care cu tôte că nu e om cu carte, bucurându-se de o avere bunică, are ôre care popularitate și astfel și el — pôte presionat și de nepotul sêu *Pompei Butnariu*, preot — protejêză limbele străine, numai din simplul motiv, că dându-le el bună dîua, îl învrednicesc de o mulțămită și când le aduce ceva daruri, îl mai pun și pe scaun sê ședă.

Astfel a pregătit pe popor „luminătorii” lui pentru dîua alegerii.

(Va urma.)

## ULTIME SCIRI.

**Viena, 22 Februarie.** Se crede, că va trece mult timp până-ce Pôrta va da un rêspons la memoriul ce i-l'au înaintat Austro-Ungaria și Rusia în privința reformelor. Memoriul a fost remis ađi Pôrtei prin ambasadorii *Calice* și *Sinovjew*.

**Constantinopol, 22 Februarie.** Directorul căilor ferate turcesci a fost însărcinat sê organizeze la Salonic transporturi militare turcesci.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.  
Redactor responsabil: Traian H. Pop.

